

ФРАУДАТОРНІ ТА ФІКТИВНІ ПРАВОЧИННИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Самох М. Ю.

Стаття присвячена порівняльному аналізу двох категорій правочинів: фраздаторних і фіктивних, які є важливими для сучасної правозастосовної практики, особливо в умовах розширених фінансово-економічних відносин. Визначено, що фраздаторні і фіктивні правочини здобули актуальність через їх потенціал для маніпулювання правовими наслідками та уникнення юридичних зобов'язань. У статті розглянуто сутність і ознаки кожного з типів правочинів, їхні основні відмінності, а також практичне значення для правової системи України.

Встановлено, що фраздаторні правочини описуються як угоди, укладені з умислом завдати шкоди кредиторам або третім особам. Проаналізовано механізм визнання таких правочинів недійсними згідно з українським законодавством.

Виявлено, що фіктивні правочини характеризуються відсутністю реального наміру сторін досягнути юридичних наслідків. Вони укладаються лише для вигляду, без мети створити правовідносини, і часто використовуються для обману чи ухилення від податкових зобов'язань. У статті розглянуто правову природу таких угод, зауважуючи на відсутність економічного чи правового ефекту, що дозволяє їх визнати недійсними.

Особливу увагу приділено розмежуванню фраздаторних і фіктивних правочинів, оскільки це має важливе значення для правозастосовної практики. Визначено, що хоча ці два типи правочинів мають спільну ознаку - зловживання правом або обман, вони суттєво відрізняються за своєю метою та юридичними наслідками. Фраздаторні правочини здійснюються з наміром завдати шкоди кредиторам або обійти закон, тоді як фіктивні правочини укладаються без наміру створити реальні правові наслідки.

На основі аналізу судової практики автор дійшов висновку, що для розмежування цих правочинів важливо враховувати наміри сторін і їхні юридичні наслідки. У випадку фраздаторних угод можливо застосувати реституцію, тобто повернення активів, що було передано за угодою, тоді як фіктивні правочини взагалі не породжують реальних правових наслідків.

Дослідження також розглядає можливості вдосконалення законодавства для покращення правозасто-

совної практики, боротьби з правовими маніпуляціями і забезпечення стабільності правової системи. У висновках автор підкреслює важливість чіткого розмежування цих правочинів для розвитку ефективної судової практики та забезпечення більшої прозорості в юридичній сфері.

Ключові слова: фраздаторний правочин, фіктивний правочин, недійсний правочин, кредитор, боржник, зловживання правом.

Samokh M. Yu. Fraudulent and fictitious transactions: a comparative legal aspect

The article is devoted to a comparative analysis of two categories of transactions - fraudulent and fictitious, which are important for modern law enforcement practice, especially in the context of expanded financial and economic relations. Transactions of this type have gained relevance due to their potential for manipulating legal consequences and avoiding legal obligations. The article examines the essence and features of each type of transaction, their main differences, as well as their practical significance for the legal system of Ukraine.

Fraudulent transactions are described as agreements concluded with the intent to harm creditors or third parties. In the article, the author analyzes how such transactions can be declared invalid under Ukrainian law.

Fictitious transactions, in turn, are characterized by the absence of a real intention of the parties to achieve legal consequences. They are concluded only for appearance, without the purpose of creating legal relations, and are often used for fraud or tax evasion. The article examines the legal nature of such agreements, in particular noting that they have no economic or legal effect, which allows them to be declared invalid.

Particular attention is paid to the distinction between fraudulent and fictitious transactions, as this is of great importance for law enforcement practice. It is determined that although these two types of transactions have a common feature - abuse of law or deception, they differ significantly in their purpose and legal consequences. Fraudulent transactions are carried out with the intention of harming creditors or circumventing the law, while fictitious transactions are concluded without the intention of creating real legal consequences.

Based on the analysis of case law, the author concluded that to distinguish these transactions, it is important to take into account the intentions of the parties and their legal consequences. In the case of fraudulent transactions, restitution may be applied, that is, the return of assets transferred under the agreement, while fictitious transactions do not generate any real legal consequences at all.

The study also examines the possibilities of improving legislation to improve law enforcement practice, combat legal manipulation, and ensure the stability of the legal system. In its conclusions, the author emphasizes the importance of a clear distinction between these transactions for the development of effective judicial practice and ensuring greater transparency in the legal sphere.

Key words: *fraudulent transaction, fictitious transaction, invalid transaction, creditor, debtor, abuse of law.*

Постановка проблеми та її актуальність.

Сучасне правове середовище потребує чіткої систематизації та розмежування правочинів за їх дійсністю та юридичними наслідками. Особливе місце у цій сфері займають фраздаторні та фіктивні правочини, які набули актуальності у зв'язку з розширенням фінансово-економічних відносин та прагненням суб'єктів до уникнення певних юридичних зобов'язань. Зловживання в сфері правочинів, зокрема через їх недійсність або видимість легальності, спричиняє негативні наслідки не лише для учасників цих відносин, але й для суспільства загалом.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою вдосконалення правового регулювання правочинів з недійсними ознаками, а також необхідністю виявлення та усунення правових прогалин у законодавстві. В умовах глобалізації економічних відносин розробка єдиних підходів до кваліфікації та регулювання фраздаторних і фіктивних правочинів може сприяти підвищенню прозорості ринку та зміцненню як національного, так і міжнародного правопорядку. Порівняльний аналіз таких правочинів дозволяє виявити переваги та недоліки правової систем України і забезпечує ґрунтовне розуміння способів боротьби з правовими маніпуляціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження фіктивних та фраздаторних правочинів привертає увагу як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, які вивчають різні аспекти даної проблематики. Значний внесок у розробку правових підходів до регулювання цих правочинів зробили такі автори, як В.В. Борисова, М.С. Кельман, В.М. Кравчук, В.І. Єрьоменко, С.Я. Фурса,

О.В. Дзера, О.А. Белянович та ін. Вони досліджують питання виявлення ознак фраздаторних угод, встановлення критеріїв для розмежування дійсних і фіктивних правочинів, а також розглядають практичні аспекти боротьби з подібними зловживаннями. Проте, незважаючи на наявність ґрунтовних досліджень, залишається потреба у глибшому порівняльному аналізі правового регулювання фіктивних та фраздаторних правочинів.

Мета дослідження. Метою даної статті є здійснення порівняльного аналізу фіктивних та фраздаторних правочинів. У роботі передбачається визначити характерні ознаки, критерії та юридичні наслідки цих правочинів та виявити підходи до їхньої класифікації. Також важливим аспектом дослідження є виявлення недоліків національної правової системи у боротьбі з фіктивними та фраздаторними правочинами та формулювання рекомендацій для вдосконалення законодавства і правозастосовної практики. Даний аналіз може сприяти підвищенню ефективності правового регулювання та сприяти прозорості правовідносин у національному та міжнародному контексті.

Виклад основного матеріалу. Частиною 1 ст. 202 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) визначено, що правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків [1]. Є низка умов, недотримання яких призводить до того, що правочин не вважається дійсним, а очікувані правові наслідки не настають. Наявність правових наслідків, які повинні виникнути в результаті здійснення правочину, залежить від здатності цього правочину встановлювати права та обов'язки для особи, що його уклала. Ці наслідки є обов'язковими для будь-якого правочину та визначаються його правовою природою, закріпленою в нормах ЦК України, які чітко вказують, що правочин має бути спрямований на досягнення конкретного результату, що ним передбачений. У цьому контексті надзвичайно цікавим є дослідження фраздаторних правочинів та їх співвідношення із фіктивними правочинами.

Поняття «фраздаторний правочин» не визначене національним законодавством України, хоча на практиці фраздаторні правочини визнаються недійсними національними судами вже більше п'яти років.

Суддя В.І. Крат зазначає, що фраздаторність - це недійсність зі знаком «плюс», яка має позитивний вплив на цивільний обіг: дозволяє забезпечувати виконання судових рішень та виконання боржниками своїх зобов'язань, а також дозволяє

кредитору отримати грошовий еквівалент стягнення, на яке він міг розраховувати, укладаючи договір з боржником [2;3].

Саме суддя Верховного Суду В.І. Крат запровадив в українську судову практику термін «франдаторний правочин», додавши окрему думку до постанови Верховного Суду у справі № 379/1256/15-ц, в якій зазначив, що оспорюваний правочин є франдаторним, оскільки не відповідає законодавству щодо вимог добросовісності та є зловживанням правом щодо кредитора та його майнових інтересів, а тому мав би бути визнаний недійсним [4].

Варто додати, що франдаторні правочини фігурують тільки в певних сферах українського законодавства, а саме: в процедурах банкрутства юридичних осіб та неплатоспроможності фізичних осіб (ст. 42 Кодексу України з процедур банкрутства), у виконавчому провадженні (ч. 4 ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження») та при неплатоспроможності банків (ст. 38 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб») [5].

Згідно зі ст. 42 Кодексу України з процедур банкрутства «правочини, вчинені боржником після відкриття провадження у справі про банкрутство або протягом трьох років, що передували відкриттю провадження у справі про банкрутство, можуть бути визнані недійсними господарським судом у межах провадження у справі про банкрутство за заявою арбітражного керуючого або кредитора, якщо вони завдали збитків боржнику або кредиторам» [6].

Частиною 4 ст. 9 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що «правочин щодо майна боржника, який призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна, є підставою для визнання такого правочину недійсним». Аналіз зазначених норм свідчить, що термін «франдаторний» безпосередньо в законодавстві не застосовується, а відповідні правочини є такими, що визнаються недійсними [7].

Таким чином, можна визначити, що франдаторні правочини (від лат. *fraudatorius* - шахрайський) - це угоди, укладені з метою ухилення від виконання зобов'язань або з метою завдати шкоди правам та інтересам кредиторів. При вчиненні таких угод сторони намагаються ввести в оману третіх осіб або контролюючі органи, щоб уникнути виконання своїх зобов'язань або приховати активи. Франдаторний правочин може мати вигляд абсолютно законної угоди, проте реальна

мета її укладання полягає в ухиленні від виконання зобов'язань.

Для того щоб визнати правочин франдаторним, потрібно довести, що одна зі сторін угоди мала намір завдати шкоди кредиторам або ухилитися від виконання фінансових зобов'язань. У разі визнання такого правочину недійсним, можливий механізм повернення переданих за угодою активів. Слід зазначити, що франдаторним може бути як односторонній, так і дво- чи багатосторонній правочин.

Основними ознаками франдаторних правочинів є: намір ухилитися від виконання зобов'язань; порушення прав та законних інтересів кредиторів; дії сторін, спрямовані на введення в оману інших учасників правовідносин або контролюючих органів; недобросовісність або шахрайство в процесі укладення угоди; вчиняється у період, коли в особи настав строк виконання зобов'язання перед кредитором, було відкрито виконавче провадження щодо особи, було відкрито провадження за позовною заявою до особи чи провадження у справі про банкрутство/неплатоспроможність; вчиняється на користь близької особи чи родича; вчиняється безоплатно або за заниженою вартістю, що ставить під сумнів економічну вигоду від вчинення правочину; внаслідок вчинення правочину боржник стає неплатоспроможним та не може виконати своє зобов'язання перед кредитором.

Саме ці обставини і є вирішальними при доведенні франдаторності, а отже й недійсності відповідного договору, адже наявність вказаних обставин свідчить про те, що боржник діяв недобросовісно, зловживаючи своїми цивільними правами на шкоду правам інших осіб, оскільки відчуження належного йому майна відбулося з метою уникнення звернення стягнення кредитором на його майно як боржника.

Слід зауважити, що окрема думка судді В.І. Крата, безсумнівно, вплинула на правосвідомість суддів, про що свідчить подальший розвиток судової практики. Рішення судів трьох інстанцій у справі № 379/1256/15-ц стали яскравим прикладом того, що для захисту порушеного права особи від недобросовісних дій боржника недостатньо посилань на правила ст. 234 ЦК України про фіктивний правочин, оскільки угода, укладена на шкоду третім особам, не обов'язково повинна мати ознаки фіктивності.

Наслідки недотримання меж здійснення цивільних прав визначаються ч. 6 ст. 13 ЦК України: у разі недодержання особою під час здійснення

своїх прав вимог, які встановлені ч. 2-5 ст. 13 ЦК України, суд може зобов'язати її припинити зловживання своїми правами, а також застосувати інші наслідки, встановлені законом. До таких наслідків можна віднести застосування ч. 3 ст. 16 ЦК України, відповідно до якої суд може відмовити у захисті цивільного права та інтересу особи в разі порушення нею положень ч. ч. 2-5 ст. 13 цього Кодексу.

Іншим наслідком може бути визнання недійсним правочину на підставі ч. 1 та ч. 3 ст. 215 ЦК України, оскільки правочин, укладений з наміром завдати шкоди іншій особі, є зловживанням правом та порушує межі здійснення цивільних прав всупереч нормі-забороні ст. 13 ЦК України, а отже не відповідає вимозі ч. 1 ст. ЦК України. Такий договір не можна вважати нікчемним, оскільки його недійсність законом прямо не встановлена (ч. 2 ст. 215 ЦК), але він може бути визнаний судом недійсним як оспорюваний за позовом однієї із сторін або іншої зацікавленої особи, які заперечують його дійсність на підставах, встановлених законом правочин (ч. 3 ст. 215 ЦК України).

У свою чергу, фіктивний правочин - це угода, яка укладається без наміру створення реальних правових наслідків. Усі учасники фіктивного правочину знають, що угода є лише формальністю, і не має жодної реальної економічної доцільності. Фіктивність правочину полягає не тільки в тому, що угода укладається без реального виконання обов'язків, але й у тому, що вона вдається до зовнішнього оформлення «для вигляду».

За словами Н. Рабіновича, у випадку вчинення фіктивних правочинів фактично існує лише одне волевиявлення, яке полягає в намірі вчинити правочин «про людське око», тобто лише для зовнішнього вигляду. Оскільки головну роль у таких правочинах відіграє саме воля, наявність подібного «порожнього» волевиявлення не має юридичної сили [8, с. 61].

Як зазначає С. Хімченко, правочин, який не має правових наслідків, фактично є юридичною фікцією. У фіктивному правочині є волевиявлення сторін, але воно спрямоване не на створення реальних правовідносин чи юридичного зв'язку між учасниками, а лише на вигадане створення такого зв'язку. Як правило, такі правочини здійснюються з протиправною метою.

Однак правочин не вважається фіктивним, якщо, на момент його укладання, обидві сторони мають протиправні наміри, але одна з них прагне лише створити видимість правочину, а інша - досягти реального правового результату. Тобто, коли одна сторона має умисел на укладення

фіктивного договору, а інша - на досягнення правових наслідків, це виключає можливість застосування наслідків для фіктивного правочину [9].

Фіктивні правочини часто використовуються для досягнення певних незаконних цілей, таких як уникнення податкових зобов'язань, обхід обмежень або приховування майна. Однак, для того щоб угоду визнати фіктивною, треба довести відсутність реального наміру у сторін створити правові наслідки.

Основними ознаками фіктивних правочинів є: відсутність наміру здійснити реальні правові дії; укладення угоди з метою обману або ухилення від юридичних наслідків; прав чи обов'язків, що передаються за угодою, насправді не існує.

Отже, основною метою вчинення фіктивного правочину є те, що він здійснюється для задоволення певних інтересів особи, яка наперед розуміє, що умови такого правочину не будуть виконані. Більш того, такий правочин характеризується специфічною волею особи, яка свідомо здійснює юридично значиму дію, але без реальних правових наслідків, з наміром ввести в оману інших учасників цивільних відносин стосовно фактичної ситуації [10].

Наслідки укладення недійсних правочинів визначено у ст. 216 ЦК України. До таких наслідків належить також й застосування двосторонньої реституції (двостороння реституція полягає в тому, що кожна сторона недійсного правочину має повернути іншій стороні все, що вона одержала на виконання такого правочину). Якщо повернення неможливе, тоді застосовується відшкодування за цінами, які встановлені в цей момент. Однак, укладаючи фіктивні правочини, сторони не передають одна одній нічого, а тому єдиним варіантом санкції для учасників є лише визнання його недійсним. Суд може визнати фіктивним будь-який правочин, якщо він не має на меті виникнення правових наслідків.

Проаналізувавши визначення та основні ознаки фраздаторних та фіктивних правочинів, можна виділити такі їх спільні риси:

1) намір зловживати правом або обманувати: в обох випадках сторони здійснюють угоду з метою маніпуляції правовими наслідками, щоб ухилитися від відповідальності, обманути контрагентів або органи контролю;

2) порушення законних інтересів: обидва види правочинів можуть порушувати права та інтереси третіх осіб, зокрема кредиторів, контрагентів або держави. Вони сприяють неправомірному збільшенню фінансових вигод для однієї зі сторін;

3) можливість визнання недійсними: фраздаторні та фіктивні правочини можуть бути визнані недійсними через наявність обману або недобросовісності в укладанні угоди. Суд або інші уповноважені органи можуть скасувати такі правочини на підставі їх недійсності або фальшивості;

4) застосування механізмів правового захисту: для обох типів правочинів передбачені механізми оскарження та відновлення порушених прав. Це може бути як судовий захист (позовна заява до суду) так і ініціювання кримінального провадження.

Також фраздаторні і фіктивні правочини мають відмінні риси:

1) мета правочину:

– фраздаторний правочин: метою є завдання шкоди інтересам кредиторів, ухилення від виконання зобов'язань або приховування активів, часто з умислом обманути контрагентів або органи державної влади;

– фіктивний правочин: його основною метою є створення вигляду правової угоди без реального наміру виконати її умови. Такі правочини часто не мають реальних економічних або правових наслідків.

2) інтенція сторін (наміри або бажання учасників правочину):

– фраздаторний правочин: одна зі сторін завжди діє з метою отримання незаконної вигоди або завдання шкоди іншій стороні, зокрема кредиторам;

– фіктивний правочин: сторони не мають наміру створювати реальні правові наслідки, а саму угоду укладають лише для того, щоб вона виглядала правомірною на вигляд, без реальних дій або переваг.

3) юридичні наслідки:

– фраздаторний правочин: у разі визнання угоди фраздаторною, вона зазвичай скасовується, а активи, передані за угодою, можуть бути повернуті на користь боржника або вони стягуються на користь кредиторів. Сторони можуть нести відповідальність за шахрайство або зловживання правом;

– фіктивний правочин: оскільки фіктивний правочин з самого початку не має реальних наслідків, він автоматично визнається недійсним, і правові наслідки з цього правочину не виникають.

4) правова природа:

– фраздаторний правочин: має зовнішні ознаки правомірності та може виглядати як законна угода, однак насправді має на меті обман або ухилення від зобов'язань;

– фіктивний правочин: фіктивні правочини, як правило, не мають реального правового змісту або економічного ефекту, і вони укладаються лише для зовнішньої форми, без наміру реалізації реальних правових наслідків.

5) форма та види використання:

– фраздаторний правочин: як правило, має більш складну і різноманітну форму (наприклад, продаж активів за заниженою ціною або безоплатно, створення «штучних» боргів перед іншими кредиторами, приховування майна), що дозволяє частково реалізувати правовий ефект угоди, але при цьому приховати реальні наміри;

– фіктивний правочин: зазвичай виглядає як угода, в якій не передбачається реального виконання будь-яких умов. Це може бути угода, що укладається без фактичного виконання обов'язків, або ж одна зі сторін має намір лише ввести в оману третіх осіб (наприклад, створити видимість фінансової стабільності або ухилитися від податкових зобов'язань).

б) застосування до контрагентів:

– фраздаторний правочин: зазвичай пов'язаний з конкретним кредитором чи групою осіб, і спрямований на порушення їх прав або зменшення можливості отримати компенсацію;

– фіктивний правочин: оскільки така угода не укладається з реальними намірами, її наслідки можуть впливати на ширше коло осіб, зокрема на органи влади, фінансові інститути чи платників податків.

На необхідність розмежування фіктивних та фраздаторних правочинів вказує й суддя В.І. Крат. Він зазначає, що з урахуванням того, що при фіктивному правочині повинен бути відсутнім намір створити юридичні наслідки на момент його вчинення, то неможливе виникнення будь-яких майнових наслідків, і відповідно застосування двосторонньої реституції, оскільки такий правочин не може породжувати юридичних наслідків. Тобто, двостороння реституція унеможлиблюється конструкцією фіктивного правочину, оскільки на підставі нього виключається можливість передачі коштів та майна. У випадку якщо буде встановлено таку передачу, неможливо вести мову про застосування положень ст. 234 ЦК України, тому, що фіктивний правочин ніколи не породжує якихось правових наслідків.

Висновки. Проаналізувавши наведене вище, можна визначити, що, хоча фраздаторні і фіктивні правочини мають спільну рису - спрямовані на обман, маніпуляції чи ухилення від правових наслідків, їхні основні відмінності полягають

у мотивах та наслідках укладання таких угод. Фраудаторні правочини, як правило, мають конкретну мету - завдання шкоди кредиторам чи ухилення від погашення боргів, тоді як фіктивні правочини можуть укладатися з будь-якою іншою метою, без наміру реального виконання умов угоди. Враховуючи різний характер порушень, законодавство передбачає різні механізми їх виявлення, оскарження та правового реагування.

Таким чином, можна дійти висновку, що будь-який правочин може бути визнаний фіктивним, якщо на момент його укладення сторони не мали наміру спричинити правові наслідки, передбачені договором, і якщо його метою було введення в оману іншої сторони або третіх осіб. Натомість, фраудаторний правочин завжди укладається з метою завдання шкоди майновим інтересам кредитора.

Слід зауважити, що фіктивні та фраудаторні правочини є складними видами недійсних правочинів, які мають певні особливості та мету вчинення. З урахуванням проведеного дослідження, автором було визначено що таке фіктивні та фраудаторні правочини, названо основні ознаки, мету їх вчинення, а також окреслено їх спільні та відмінні риси.

Чинне законодавство України та сформована судова практика говорять нам про те, що фраудаторний правочин, є видом недійсного правочину до якого застосовуються положення щодо фіктивного правочину. Це пояснюється тим, що, якщо фраудаторний правочин не вчиняється в натурі, його можна класифікувати ще й як фіктивний правочин. Однак, фраудаторні та фіктивні правочини слід відрізняти один від одного оскільки серед правочинів, які боржники вчиняють на шкоду кредиторам, можливі й фіктивні правочини, але ними не вичерпується весь обсяг фраудаторних правочинів, так як у більшості випадків вчинення фраудаторних правочинів договори виконуються сторонами, що унеможлиблює його фіктивність.

З огляду на зазначене, на нашу думку, слід закріпити на законодавчому рівні поняття та ознаки фраудаторних правочинів, що дозволить кредиторам ефективно захищати свої права та інтереси від недобросовісних боржників.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.11.2024).

2. Крат В.І. Фраудаторні конструкції не вичерпуються фраудаторними правочинами. 2021. URL: <https://advokatpost.com/fraudatorni-konstruktsii-ne-vycherpuiutsia-fraudatornymu-pravochynamu-suddia-vasyl-krat/> (дата звернення: 15.11.2024).

3. Крат В.І. Гра з правочинами: за допомогою яких дій боржник намагається унеможливити повернення боргу. 2021. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/1167934/> (дата звернення: 15.11.2024).

4. Окрема думка судді Верховного Суду Крата В.І. від 14.02.2018 року по справі № 379/1256/15-ц. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/72348706>. (дата звернення: 15.11.2024).

5. Постанова Верховного Суду в складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 14.07.2020 р. у справі № 754/2450/18. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/90714158> (дата звернення: 15.11.2024).

6. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018р. №2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19> (дата звернення: 15.11.2024).

7. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404 VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення: 15.11.2024).

8. Білик О.Р. Особливості фіктивного правочину та його відмежування від інших юридично значимих дій. *Альманах наук*. 2018. № 12/2 (21). С. 60-63. URL: [http://almanah.ltd.ua/save/2018/12%20\(21\)/216.pdf](http://almanah.ltd.ua/save/2018/12%20(21)/216.pdf) (дата звернення: 15.11.2024).

9. Хімченко С.В. Загальні аспекти фіктивного правочину в цивільному праві. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2311-8040. С. 96-104. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:x6cY_tg7xo8J:www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyku/nvsy/01_2018/14.pdf+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua (дата звернення: 15.11.2024).

10. Белянович О. А. Про застосування в справах про банкрутство конструкції фраудаторного правочину. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2022. № 2. С. 14-23. URL: <https://jpcchdnu.donnu.edu.ua/article/view/12118> (дата звернення: 15.11.2024).

Самох М. Ю.,

orcid.org/0009-0004-8278-6015

аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського державного університету
внутрішніх справ